

Cel mai mare prozator pe care l-a dat Ţara Maramureşului şi unul dintre prozatorii de prim rang ai literaturii române contemporane, Alexandru Ivasiuc s-a născut la 12 iulie 1933, la Sighetul Marmaţiei. Alexandru Ivasiuc (Sașa pentru cei mai apropiați) s-a stins sub dărâmăturile blocului „Scala” la cutremurul de pământ din 4 martie 1977.

Din cei aproape 44 de ani, Alexandru Ivasiuc a „pierdut” şapte ani la închisoarea corecţională (cinci în penitenciarele Jilava, Gherla şi doi ani de domiciliu obligatoriu), condamnat fiind pentru că a luat parte la organizarea unui miting studenţesc de solidarizare cu revoluţia din Ungaria din 1956.

În zece ani de activitate (literară şi publicistică), datorită „personalităţii sale explozive şi a energiei ieşite din comun” asociate cu o „gândire riguros logică”, a publicat şapte romane, un volum de nuvele, două culegeri de eseuri, precum şi multe, foarte multe (cred că sute) de articole în publicaţii precum „Contemporanul” sau „România literară”.

Preocupat continuu de înnoirile de substanţă şi de structură ale prozei contemporane scriitorului i s-au decernat în mai multe rânduri Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză (1967, 1970), al Academiei Române (1970), al revistei „România literară” (1968) şi al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste (1970).

Alexandru Ivasiuc a fost şi este încă un scriitor comentat şi acuzat, ba chiar anulat de unii critici literari „postdecembrişti”, dar mai toţi criticii literari care s-au aplecat asupra scrisului său de la Virgil Ardeleanu la Nicolae Balotă, de la Cornel Ungureanu la Eugen Simion, de la Nicolae Manolescu la Al. George de la Valeriu Cristea la Radu G. Ţeposu sau de la Alex Ştefănescu la Liviu Petrescu sau Ioana Pârvulescu, Ioan Holban, Florin Manolescu sau Cristian Livescu, au ajuns la concluzia că Alexandru Ivasiuc este unul dintre „puţinii scriitori care a ajuns la artă ca profeţie şi faptă, pornind de la înţelegerea acesteia ca re-creare a lumii noastre până la arta ca participare activă la transformarea acestei lumi.”

Au trecut peste 40 de ani de la dispariția scriitorului și peste 30 de ani de”libertate și democrație”... oare câți mai citesc cărțile lui Alexandru Ivasiuc, poate întrebarea era mai corectă: câți mai citesc literatură ??? O altă întrebare este legată de cum a rămas în memoria sighetenilor și cât de cunoscut este astăzi cel mai mare prozator născut pe aceste meleaguri ?

Mulți din intelectualii sigheteni, ajunși la o vârstă venerabilă, l-au cunoscut și-l invocă cu respect. Și nu numai prin vorbe ci și prin fapte !

Într-n interviu apărut chiar în ziua dispariției Alexandru Ivasiuc relata cum prin relațiile pe care le avea a reușit să răspundă solicitărilor sighetenilor pentru rezolvarea unor probleme majore și, dădea ca exemplu cum a salvat Liceul Pedagogic de la mutarea acestuia la Baia Mare.

Ce au făcut sighetenii înainte de 1989 pentru a marca memoria scriitorului ?

Eram președintele Comitetului municipal de cultură, prim-secretar și primar era dl. Gheorghe Roman, secretar cu propaganda dl. Constantin Calogherato, (doi oameni care au contribuit în mod deosebit la stimularea activității cultural- artistice din oraș,cu o largă deschidere și comunicare) persoanele de care depindea punerea unei plăci comemorative pe casa unde s-a născut Alexandru Ivasiuc (și așa a fost riscant fără aprobări de la București...dar am avut noroc) ! Am redactat documentația și am căutat un meseriaș. Frații Papp se ocupau cu monumetele funerare. Unul din ei îl cunoscu-se pe Alexandru Ivasiuc, așa că a a pregătit o placă din marmură de Carrara, pe care a scris textul, am montat-o împreună și am pregătit dezvelirea oficială. Am avut și oarece neplăceri: îl invitasem pe fratele scriitorului la momentul dezvelirii, se pare că cineva a dorit să ne joace o farsă...numărul la care mi se confirmase că va veni...s-a dovedit fals. Obținusem de la propietar două camere dinspre stadă a imobilului pentru a amenaja un punct memorial Alexandru Ivasiuc. Din păcate proiectul nu s-a mai realizat din mai multe motive... mai ales datorită dezinteresului celor care ar fi trebuit să se ocupe de acest lucru.

După 1989 strada a primit numele scriitorului (str. fosta Regina Maria și fostă 30 Decembrie). La împlinirea a 75 de ani de la naștere am inițiat unul din cele mai bine organizate simpozioane dedicate lui Alexandru Ivasiuc (cu participarea unor prof. universitari, personalități sighetene, reprezentanți ai administrației locale etc.).

Despre scriitor au scris în mod special Gheorghe Pârja (care a evocat la diferite evenimente și momentul emoționant când l-a întâlnit prima oară într-o tabără de creație), Echim Vancea (care cred că mai deține înregistrări cu vocea scriitorului), Dorel Todea (la Radio și în presa online). Prof. dr. Gheorghe Andrasciuc a publicat o carte ce încununează un studiu excepțional : Alexandru Ivasiuc sau " vocația speculațiilor teoretice". Un demers firesc, Alexandru Ivasiuc a fost absolvent al actualului Colegiu Național „Dragoș Vodă", o personalitate care a înrâurit literatura națională din perioada postbelică, alături de Marin Preda, Augustin Buzura, Nicolae Breban ș.a., bucurându-se de toată considerația de care beneficia un scriitor canonic în literatura noastră.

La Colegiu Național „Dragoș Vodă",unul din cabinetele de limba și literatura română poartă numele de "Alexandru Ivasiuc", aici se află și un portret în ulei (autor Daniel Romeo Todea).

Din perspectiva receptării operei, o parte a criticii a adus anumite reproșuri dezechilibrului dintre narativitate și descriptivitate, cultivării abstracțiunilor, dar și apropierii periculoase a lui Alexandru Ivasiuc de putere. Cert este că prozatorul s-a folosit de acest mediu pentru a-i surprinde viața subterană și pentru a deconstrui scenariul ideologic în care indivizii reprezentau niște pioni aflați în „jocul" autorității. Alexandu Ivasiuc a fost o figură imprevizibilă, comunicate rapid, părerile sale nu reușeau să treacă prin sita cenzurii a ceea ce era permis în epoca totalitară. Atitudinea antitotalitară a prozatorului este cuprinsă în două Dosare de urmărire informativă, organizate în șase volume, întocmite în interiorul structurilor Securității. În studiul ALEXANDRU IVASIUC sau „vocația speculației teoretice", prof.dr. Gheorghe Andrasciuc analizează cu atenție cele două Dosare de urmărire informativă ale romancierului concluzionând că din acestea nu decurge calitatea de colaborator sau informator, ci dimpotrivă, iese în evidență poziția ostilă față de regimul politic, dar și o exacerbată neîncredere a Securității în prozator.

În plan literar, Alexandru Ivasiuc este cunoscut ca promotor al romanului-eseu și a avut meritul de a fi contribuit, cel puțin prin romanul său de debut, "Vestibul", la dezideologizarea discursului romanesc, prin ocolirea dogmatismului estetic al perioadei staliniste. Universul său imaginar se structurează în opoziție cu literatura proletcultistă, centrată pe ilustrarea realismului socialist deschiznd drumul spre formele superioare de cunoaștere și spre structurile narativității cu elemente puternic intelectualizate.

Lectura operei scriitorului sighetean reprezentă un exercițiu intelectual de excepție !